

Cum să înțelegem Directiva Cadru pentru Apă a Uniunii Europene și cum poate contribui la îmbunătățirea mediului

TRANSITION
Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic

Table of Contents

1. Prefață — 2

2. Definiții și principii — 3

Corpul de apă — 3

Corpuri de apă naturale/puternic modificate/artificiale — 3

Starea corpului de apă — 4

Scopul principal al Directivei — 4

Presiuni și amenințări — 5

Indicatorii — 5

Prețul apei și principiul „poluatorul plătește” — 6

3. Implementarea — 7

Managementul integrat al bazinelor hidrografice (MIBH) — 8

Provocările cele mai des întâlnite în legătură cu obiectivele DCA — 8

Integrarea obiectivelor DCA în alte politici și sectoare — 10

Pași cheie în implementarea Directivei Cadru pentru Apă — 10

Planuri de Management a Bazinelor Hidrografice (PMBH) și Programe de Măsuri — 11

Ce măsuri pot fi implementate? — 12

CASETA 1: Reabilitarea râurilor — 13

CASETA 2: Scări și pasaje de pești — 14

CASETA 3: Reabilitarea spontană asistată — 15

Participarea publicului — 16

Monitorizare și raportare — 17

CASETA 4: Parteneriatul fluvial în Luxemburg — 18

4. Integrarea obiectivelor DCA în Politica Agricolă Comună (PAC) — 21

CASETA 5: Proiectul WagriCo — 23

5. Finanțarea lucrărilor de pregătire în perioada de preaderare — 24

Cinci principii de utilizare a oportunităților prezentate de Directiva Cadru pentru apă pentru râuri mai sănătoase — 24

6. Resurse și linkuri utile — 25

**Cum să înțelegem Directiva
Cadru pentru Apă a Uniunii Europene
și cum poate contribui
la îmbunătățirea mediului**

Praga, Chișinău 2020

Autori: Vlastimil Karlík, Martin Skalský

Design grafic: Tereza Pavelková

Copertă: Petr Zewlakk Vrabc

Traducere: Anna Deák

Versiuni: engleză, rusă, română

ISBN: 978-80-87651-88-9

Această publicație a fost pregătită cu sprijinul Ministerului Afacerilor Externe din Republica Cehă, în cadrul Programului de Promovare a Tranziției – un program de asistență financiară menit să sprijine democrația și drepturile omului, folosind experiența Republicii Cehe în domeniile tranziției sociale și a democratizării.

1. Prefață

Directiva Cadru pentru Apă a Uniunii Europene a intrat în vigoare în anul 2000. Este una dintre cele mai ambițioase părți ale legislației UE, creând un cadru legislativ și politic coerent pentru a adresa toate problemele legate de apă, având ca scop final atingerea unui nivel înalt a calității ecologice a tuturor surselor de apă în Europa până în 2027.

Deja a adus îmbunătățiri semnificative ale calității apei și ale ecosistemelor acvatice pe întreg teritoriul Europei. Dar reușita cea mai importantă e faptul că directiva schimbă încet întreaga paradigmă de gestionare a apei, promovând o abordare holistică și integrată, axată pe întregul bazin și sub-bazin hidrografic.

În Republica Cehă am văzut o scădere rapidă și semnificativă a concentrației multor poluanți din râurile noastre. Chiar dacă a fost parțial din cauza declinului celor mai poluante industrii, Directiva Cadru pentru Apă ne-a oferit stimulente, o metodologie și exemple de bune practici pentru ca această schimbare să poate fi făcută într-un mod rapid și eficient. De asemenea, să nu ometem importanța rețelei de monitorizare impusă de implementarea Directivei Cadru pentru Apă. În prima

perioadă financiară după aderare (2004-2006) s-au făcut investiții uriașe cu sprijinul fondurilor UE pentru construirea și modernizarea instalațiilor de epurare a apelor uzate, astfel încât în zilele noastre fiecare comunitate cu peste 2000 de locuitori este conectată la una.

În perioadele financiare ulterioare au fost create scheme care au finanțat mai multe măsuri bazate pe natură, și au fost utilizate pentru proiectele de restaurare a râurilor și a zonelor umede. Chiar dacă majoritatea acestor proiecte au fost executate la scară mică, ele au oferit exemple bune și devin din ce în ce mai populare în rândul publicului larg, care la început a avut unele rețineri. Cu toate acestea în ultima vreme au fost implementate două proiecte de restaurare pe râurile mari (Morava și Dyje), care sperăm că vor începe o nouă tendință de îmbunătățire cuprinzătoare a ecosistemelor de apă dulce din țara noastră.

După părerea mea, aceste experiențe și unele dintre principiile de bază ale Directivei Cadru pentru Apă pot fi o sursă de inspirație pentru țările din afara UE. În mod special pentru acele țări care au semnat Acordul de Asociere cu UE, protecția apelor de pe teritoriul lor ar trebui să fie o prioritate. Pentru natură, precum și pentru societate, sursele de apă sunt de o importanță vitală, iar necesitatea protecției și a utilizării durabile a acestora va crește odată cu impactul schimbărilor climatice.

2. Definiții și principii

Corpul de apă

Este unitatea de bază folosită la monitorizare și planificare. Se poate defini ca o parte coerentă a unui bazin hidrografic care permite administrației apelor să stabilească fără echivoc starea ecologică a acestuia. Există corpuri de apă de suprafață (râuri, lacuri, ape costiere și ape de tranziție) și corpuri subterane.

SFATURI ȘI RECOMANDĂRI:

Definiția unui corp de apă poate diferi în funcție de condițiile locale, dar întotdeauna ar trebui să fie o unitate coerentă, omogenă, cu delimitări geografice și hidrologice clare. Nu uitați că veți avea o definiție comună a stării întregului corp de apă și un set comun de obiective de mediu, așa că nu e recomandat să combinați într-un corp de apă mai multe părți cu caracteristici diferite. În acest caz va fi extrem de dificil să îndepliniți obiectivele generale legate de oprirea deteriorării și de îmbunătățirea apei. Pe de altă parte, un număr foarte mare de corpuri de apă ar putea cauza o povară administrativă inutilă.

Corpuri de apă naturale / puternic modificate / artificiale

Dacă influența omului a schimbat substanțial caracterul fizic al corpurilor de apă în ceea ce privește morfologia sau hidrologia lor, acestea pot fi descrise ca fiind puternic modificate, cu obiective mai puțin stricte de atins. Aceste modificări trebuie să fie substanțiale și pe termen lung. În mod similar, aceste obiective mai puțin stricte se aplică și corpurilor de apă artificiale.

Corpurile de apă puternic modificate sunt considerate a fi corpuri de apă cu o utilizare specifică (de exemplu navigație, protecție împotriva inundațiilor, drenajul terenului, rezervoare pentru apa potabilă sau pentru generarea de energie sau irigații), care au dus la modificări hidromorfologice semnificative, iar aceste modificări nu pot fi remediate fără a împiedica continuarea utilizării specificate.

SFATURI ȘI RECOMANDĂRI:

Dacă aveți de gând să desemnați un corp de apă drept unul puternic modificat, trebuie să aveți în vedere următoarele întrebări:

- a. Activitățile de restaurare necesare pentru atingerea unei stări bune ar avea efecte adverse considerabile asupra utilizării apei?

b. Este posibilă îndeplinirea scopului utilizării prin alte mijloace?

Dacă răspunsul la oricare dintre întrebările de mai sus este „nu”, atunci corpul de apă nu ar trebui desemnat drept unul puternic modificat, iar în schimb ar trebui aplicate măsuri de restaurare.

Starea corpului de apă

Starea corpurilor de apă este bazată pe o comparație cu caracteristicile corpurilor de apă naturale.

În ceea ce privește apa de suprafață, starea ecologică și chimică trebuie stabilită, iar starea totală a corpului de apă este valoarea mai slabă dintre aceste două. În mod similar, în cazul corpurilor de apă subterane, starea este valoarea mai mică dintre starea lor chimică și cantitativă.

Starea ecologică este evaluată printr-un set de indicatori biologici, fizici, chimici și hidromorfologici.

Evaluarea stării chimice se bazează pe concentrațiile a ceea ce se numesc substanțe prioritare.

Starea cantitativă descrie echilibrul dintre cantitățile de apă care intră în, apoi ies din bazinul hidrografic, fie într-un mod direct sau indirect.

Starea este descrisă în cinci niveluri: foarte bună, bună, medie, slabă și precară.

În cazul corpurilor de apă artificiale și puternic modificate vorbim despre „potențial ecologic” în loc de „stare ecologică”. Potențialul ecologic are doar patru niveluri: bun, mediu, slab și precar.

SFATURI ȘI RECOMANDĂRI:

Au fost depuse mari eforturi și am avut parte de succese în dezvoltarea metodelor robuste și comparabile pentru evaluarea stării ecologice în toate statele membre ale UE. Această activitate a fost susținută prin intermediul unei comparații cuprinzătoare a limitelor categoriilor de stări, cunoscută sub numele de „intercalibrare”. Metodele intercalibrate permit evaluări comprehensive, comparabile și robuste ale stării ecologice a apelor europene și sunt considerate a fi unul dintre punctele forte ale DCA.

Scopul principal al Directivei

Principalul obiectiv al Directivei Cadru pentru Apă este de a atinge cel puțin nivelul bun privind starea tuturor corpurilor de apă până la sfârșitul anului 2015. Dacă unele corpuri de apă nu pot atinge o stare bună din motive tehnice sau economice semnificative, există

alte două perioade de câte șase ani în care statele membre pot solicita excepții pentru a atinge ulterior obiectivul. Oricum, până la sfârșitul anului 2027, toate corpurile de apă ar trebui, fără excepție, să fie cel puțin într-o stare bună. În același timp, statele membre trebuie să protejeze starea tuturor corpurilor de apă împotriva oricărei deteriorări.

Presiuni și amenințări

Punctul de plecare pentru obținerea unei stări bune a corpurilor de apă este analiza presiunilor și amenințărilor care au cauzat în primul rând deteriorarea acestora. Indicatorii menționați mai jos sunt doar un instrument, indiferent dacă ați atins sau nu obiectivul, dar măsurile ar trebui adaptate pentru a elimina presiunile și amenințările. Ca într-un proces de vindecare, ar trebui să vindecați cauza bolii, nu doar simptomele acesteia.

Indicatorii

Indicatorii sunt uneltele dezvoltate pentru a evalua starea corpurilor de apă.

Starea ecologică.

Pentru starea ecologică au fost dezvoltate trei seturi de indicatori bazate pe tipul corpului de apă:

- Indicatori biologici, cum ar fi compoziția, abundența și masa florei și faunei de apă;
- Caracteristici hidromorfologice, ca și variația lățimii și adâncimii, cantității și dinamicii fluxului de apă, structura și substratul albiei și al malurilor;
- Indicatori chimici și fizici care sunt importanți pentru elementele biologice, cum ar fi condițiile termice, oxigenarea, starea acidificării, nivelul nutrienților și poluanții specifici.

Indicatorii de stare chimică se bazează pe concentrațiile principalilor poluanți, cu accent deosebit pe substanțele prioritare, cum ar fi produsele folosite pentru protecția plantelor, biocidele, metalele și alte grupuri, de exemplu hidrocarburile aromatice (HAP) care în general sunt produși secundari rezultați la ardere, și difenileterii polibromurați (PBDE) care sunt folosiți ca ignifugi.

Apele subterane nu ar trebui să fie poluate – orice poluare trebuie detectată și eliminată.

Starea cantitativă.

Statele membre trebuie să folosească date geologice pentru a identifica volumele distincte de apă din acvifere și să limiteze extracția apei la o parte mai mică decât reîncărcarea anuală.

Prețul apei și principiul „poluatorul plătește”

Articolul 9 al DCA impune implementarea unei politici de stabilire a prețurilor care oferă un stimulente pentru utilizarea eficientă a apei. Prețul este un instrument puternic de sensibilizare al consumatorilor care combină beneficiile pentru mediu cu cele economice, stimulând în același timp inovația. Măsurarea este o condiție prealabilă pentru orice politică de prețuri stimulative. Articolul 9 necesită, de asemenea, recuperarea costurilor (inclusiv costurile de mediu și de resurse) pentru serviciile de apă, ținând cont de principiul „poluatorul plătește”.

SFATURI ȘI RECOMANDĂRI:

Prețul apei poate contribui la schimbări în comportamentul consumatorilor, mai ales dacă este însoțit de asistență și promovare a dispozitivelor și tehnologiilor de economisire a apei. Totuși, ar putea fi o sarcină dificilă, având în vedere că consumatorii (gospodăriile, dar și industria) ar putea considera politica de prețuri drept o amenințare a bunăstării lor financiare. Conexiunea mentală care implică o creștere a prețului imediat după o scădere a consumului este deosebit de periculoasă; acest lucru ar putea fi cu adevărat descurajant pentru consumatori.

3. Implementarea

Cuvântul-cheie în implementarea cu succes a Directivei Cadru pentru Apă este „integrarea”. Diferitele aspecte ale acestei integrări pot fi descrise după cum urmează:

1. Integrarea obiectivelor de mediu, combinând obiectivele de calitate, ecologice și cantitative pentru a proteja ecosistemele acvatice de mare valoare, asigurând astfel o stare generală bună a altor ape;
2. Integrarea tuturor resurselor de apă, combinând la scara bazinului hidrografic apele dulci de suprafață, corpurile de apă subterane, zonele umede și apele costiere;
3. Integrarea tuturor utilizărilor, funcțiilor și calităților într-un cadru politic comun, adică privirea apei în relația cu mediul, cu sănătatea și consumul uman, cu sectoarele economice, cu cele de transport și de agrement, și apa ca un bun social;
4. Integrarea științelor, analizelor și a expertizei, combinând hidrologia, hidraulica, ecologia, chimia, științele solului, ingineria tehnologiei și economia pentru a evalua presiunile și impacturile actuale asupra resurselor

de apă și pentru a identifica măsuri pentru atingerea obiectivelor de mediu ale directivei în cel mai rentabil mod;

5. Integrarea legii apelor într-un cadru comun și coerent. Cerințele unor legislații vechi privind apa (de exemplu, directiva privind peștii din apele europene) au fost reformulate în Directiva Cadru pentru Apă pentru a reflecta gândirea ecologică modernă. După o perioadă de tranziție, aceste vechi directive vor fi abrogate. Alte acte legislative (de exemplu, Directiva privind nitrării și Directiva privind tratarea apelor urbane uzate) trebuie coordonate în planurile de gestionare a bazinelor hidrografice, unde acestea constituie baza programelor de măsuri;
6. Integrarea tuturor aspectelor semnificative de management și ecologie, relevante pentru administrarea sustenabilă a bazinelor hidrografice, inclusiv a celor care depășesc domeniul de aplicare al Directivei Cadru pentru Apă, cum ar fi protecția și prevenirea inundațiilor;
7. Integrarea unei game largi de măsuri, inclusiv definirea prețurilor și alte instrumente economice și financiare, într-o abordare comună de gestionare pentru atingerea obiectivelor de mediu ale directivei. Programele de măsuri sunt definite în planurile de gestionare

a bazinului hidrografic elaborate pentru fiecare district al bazinului hidrografic;

8. Integrarea părților interesate și a societății civile în luarea deciziilor, prin promovarea transparenței, prin informarea publicului și prin oferirea unei oportunități unice de implicare a părților interesate în elaborarea planurilor de gestionare a bazinului hidrografic;

9. Integrarea diferitelor niveluri decizionale care pot influența resursele de apă și starea acestora, fie că sunt locale, regionale sau naționale, pentru gestionarea eficientă a tuturor apelor;

10. Integrarea managementului apelor din diferite state membre, în cazul bazinelor hidrografice împărțite de mai multe țări care sunt deja sau vor deveni membre ale Uniunii Europene.

Managementul integrat al bazinelor hidrografice (MIBH)

Definiția MIBH este:

Managementul integrat al bazinului hidrografic adoptă o abordare holistică pentru protejarea întregului corp de apă, a sursei sale, a afluenților și a gurii râului. Abordarea întregului bazin hidrografic este cel mai bun mod de a gestiona apa. Desigur, starea cursului de

apă este interdependent de starea luncilor inundabile. Măsurile prin care se va obține o stare bună trebuie să se ocupe de sursele punctuale și difuze de poluare, de apă și de habitate legate de apă, hidromorfologie, schimbări de utilizare a terenului etc. Abordarea întregului bazin hidrografic trebuie să fie coordonată cu cadrul național pentru gestionarea apei, unde se iau în considerare alte politici sectoriale naționale și priorități privind utilizarea resurselor de apă.

Dacă un bazin hidrografic include teritoriul mai multor țări, este necesară cooperarea internațională între autoritățile relevante pentru a pregăti un plan comun de gestionare al acestuia, indiferent dacă țările în cauză aparțin de UE sau nu.

Provocările cele mai des întâlnite în legătură cu obiectivele DCA

În general, nivelul poluării continuă să scadă în statele membre ale UE (dar reprezintă în continuare un obstacol în atingerea obiectivelor DCA, mai ales în cazul surselor de poluare neclare care provin din agricultură sau din depunerea în atmosferă a anumitor poluanți).

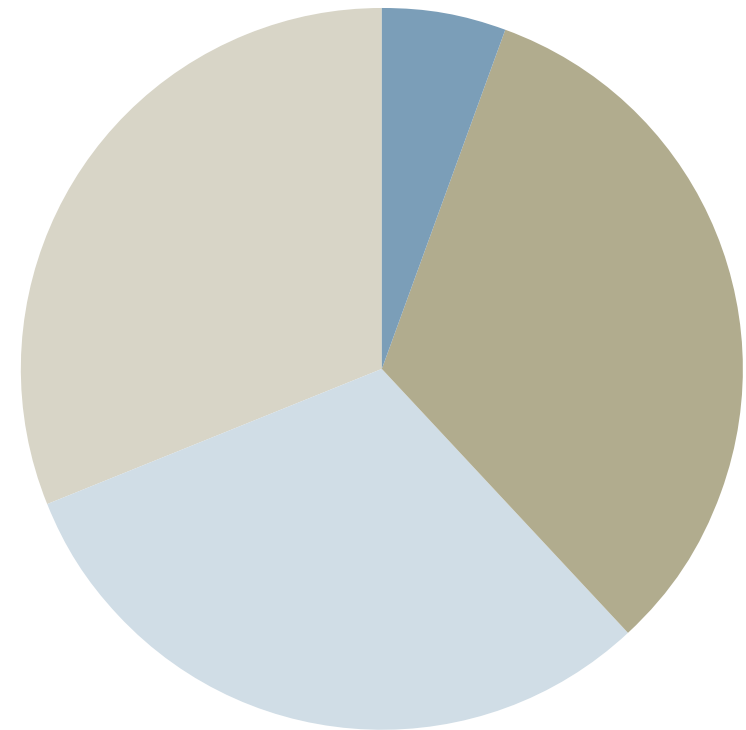
Cea mai răspândită sursă de presiune asupra stării ecologice în UE provine din modificări în corpurile de apă care rezultă din, de exemplu, construirea barajelor

hidroelectrice și de navigație, drenarea terenurilor agricole sau construirea de diguri de protecție împotriva inundațiilor.

A doua sursă de presiune provine din suprasolicitarea apei. Aici trebuie să se facă o distincție între supraalocarea apei către utilizatorii dintr-un bazin hidrografic din cauza unei supraestimări a cantităților disponibile ori din cauza presiunii economice sau politice și între captarea apei, care este ilegală, deoarece acesta se desfășoară fără autorizație sau cu încălcarea unui anumit permis.

Conform evaluării SEE publicată în 2018, principalele presiuni asupra corpurilor de apă de suprafață sunt presiunile hidromorfologice (40%), sursele difuze (38%), în special din agricultură, și depunerile atmosferice (38%), în special cele de mercur, urmate de surse punctuale (18%) și captarea apei (7%).

Noi probleme sunt cauzate de progresul schimbărilor climatice. Acesta poate adânci lipsa de apă și seceta, și astfel poate crește presiunea de a se abstractiza excesiv, de a schimba fluxul și temperatura apei, care pot contribui la pierderea habitatelor și la reducerea populațiilor de animale și plante.

DE CE N-A FOST ATINSĂ STAREA BUNĂ

- Presiuni HM
- Surse difuze
- Depuneri atmosferice
- Captare

Integrarea obiectivelor DCA în alte politici și sectoare

După cum putem vedea, pentru a trece peste majoritatea provocărilor este necesară integrarea obiectivelor DCA în alte politici și practici sectoriale. Acest lucru este valabil mai ales în cazul agriculturii, silviculturii, pescuitului, energiei și transporturilor, planificării utilizării terenurilor, evaluării impactului asupra mediului și în cazul industriilor producătoare de poluare. De asemenea este important să se utilizeze potențialele puncte comune cu strategiile de conservare a naturii, în special instituirea rețelei Natura 2000. Vom dedica un capitol special în această broșură integrării DCA în Politica Agricolă Comună.

Pași cheie în implementarea Directivei Cadru pentru Apă

- ✓ Identificarea bazinelor hidrografice individuale de pe teritoriul țării, arondarea lor la districte hidrografice și identificarea autorităților competente;
- ✓ Caracterizarea districtelor hidrografice din punct de vedere al status quo-ului, presiunilor, impacturilor și economiei utilizării apei și producerea unui registru al ariilor protejate;

- ✓ Identificarea și caracterizarea corpurilor de apă și definirea dacă acestea sunt naturale, artificiale sau puternic modificate;
- ✓ Efectuarea intercalibrării sistemelor de clasificare a stării ecologice, împreună cu Comisia Europeană;
- ✓ Stabilirea rețelelor de monitorizare, monitorizarea și analiza caracteristicilor bazinului hidrografic, cu scopul de a identifica un program de măsuri rentabile pentru atingerea obiectivelor de mediu ale DCA;
- ✓ Pentru perioadele de planificare ulterioare, definirea problemelor semnificative de gestionare a apei care apoi urmează să fie abordate de planurile viitoare de management a bazinelor hidrografice;
- ✓ Elaborarea și publicarea planurilor de management a bazinelor hidrografice, inclusiv a unor programe de măsuri;
- ✓ Punerea în aplicare a unor politici de stabilire a prețurilor apei care să sporească sustenabilitatea resurselor de apă;
- ✓ Punerea în funcțiune a unor programe de măsuri, aplicarea acestor măsuri și atingerea obiectivelor de mediu;
- ✓ Evaluarea rezultatelor și pregătirea planurilor de gestionare a bazinului hidrografic pentru perioada următoare.

Planuri de Management a Bazinelor Hidrografice (PMBH) și Programe de Măsuri

Fiecare PMBH trebuie aplicat unui „district hidrografic” (o suprafață de teren formată dintr-o parte a unui sau a mai multor bazine hidrografice învecinate). Procesul de planificare a bazinului hidrografic implică stabilirea obiectivelor de mediu pentru toate apele subterane și apele de suprafață din districtul hidrografic și elaborarea de programe de măsuri pentru îndeplinirea acestor obiective.

Planificarea bazinului hidrografic este un proces continuu. Este necesar ca în fiecare perioadă să se identifice obiective pentru corpurile de apă și ariile protejate, să se ia în considerare măsurile posibile pentru îndeplinirea acestora, având totodată în vedere fezabilitatea tehnică, costurile și beneficiile implementării acestor măsuri. Pe baza rezultatului acestei analize ar putea fi necesară reevaluarea obiectivelor și luarea în considerare a utilizării a unor obiective alternative pentru perioada relevantă.

Planurile de management a bazinelor hidrografice ar trebui să includă următoarele informații:

- Descrierea și analiza districtului hidrografic, cuprinzând, printre altele, caracteristicile naturale și socio-economice, utilizarea terenului, identificarea

și caracterul corpurilor de apă (naturale, puternic modificate, artificiale) și un registru al ariilor protejate;

- Descrierea și analiza utilizării resurselor de apă și a impacturilor antropice asupra stării apelor din districtele hidrografice, inclusiv identificarea și analiza impactului surselor de poluare și de extragere a apei, atât situația actuală, cât și tendințele viitoare preconizate;
- Descrierea și analiza rețelei de monitorizare și evaluare; analiza stării corpurilor de apă și a ariilor protejate;
- Definirea obiectivelor necesare pentru a obține o stare bună a corpurilor de apă și a ariilor protejate și pentru a preveni deteriorarea acestora. Obiectivele ar trebui să fie legate de identificarea problemelor semnificative ale apei, de analiza impactului și de evaluarea stării actuale a corpurilor de apă. În PMBH-uri ulterioare, această secțiune ar trebui să evalueze, luând în considerare atât faptul că obiectivele din PMBH-urile anterioare au fost atinse (sau nu), cât și probabilitatea realizării unei stări bune în perioada următoare de planificare;
- Caracterizarea districtului hidrografic și obiective de management a riscurilor de inundații și secete;
- Un plan de măsuri prin care se vor atinge obiectivele definite în capitolele anterioare;
- O analiză economică, inclusiv definirea plăților și analiza cost-beneficiu; analiza implementării recuperării a costurilor și a principiului „poluatorul plătește“.

Ce măsuri pot fi implementate?

Măsurile pot include acte administrative sau legislative la nivel de stat, precum și măsuri concrete localizate.

Unele dintre măsurile tipice includ:

- scări de pești și pasaje ocolitoare, instalarea turbinelor care permit trecerea peștilor
- reconectarea ramurilor brațelor;
- refacerea albiei râului, a zonei umede și/sau a câmpiei inundabile, îmbunătățirea habitatelor
- modificări în construcția și funcționarea barajelor;
- practici de întreținere ecologică – gestionarea sedimentelor și a vegetației, sprijin pentru procesele spontane de reabilitare a râurilor;
- amplasarea și modernizarea instalațiilor de tratare a apei;
- limitarea emisiilor în cazul industriilor;
- acte administrative și legislative și/sau scheme de finanțare pentru modificarea practicilor agricole, inclusiv interzicerea unor substanțe specifice;
- măsuri adresate gestionării cererii de apă, inclusiv promovarea unei producții agricole adaptate, cum ar fi la culturile care necesită un volum scăzut de apă în zonele susceptibile de secetă;
- măsuri care vizează controlul emisiilor din surse difuze, cum ar fi injectarea gunoierului de grajd mai degrabă în sol, decât aplicarea acestuia pe suprafață;

- măsuri de eficiență și reutilizare, inclusiv tehnici de irigare care economisesc apa, sau reutilizarea apelor uzate tratate pentru irigații;
- stabilirea ariilor protejate și a zonelor tampon;
- îndepărtarea depozitelor de deșeuri, curățarea zonelor contaminate.

CASETA 1.

Reabilitarea râurilor

Proiectele de reabilitare a râurilor pot fi regăsite peste tot în Europa. După implementarea acestor proiecte râurile pot obține o stare ecologică bună prin schimbarea hidromorfologiei, refacerea habitatelor și reînnoirea dinamicii naturale a dezvoltării râurilor și a câmpiei inundabile.

Unul dintre primele proiecte a fost restaurarea râului Isara în Germania. Aproximativ 8 km de râu au fost readuși la forma lor originală de râu împletit, cu un regim natural de debit și de schimbări de nivel. Printre rezultatele proiectului putem menționa îmbunătățirea calității apei și îmbunătățirea funcțiilor ecologice, inclusiv condițiile de migrație, o mai bună protecție împotriva inundațiilor și beneficiile pentru locuitori – s-au creat locuri de recreere și relaxare.

CASETA 2.

↑ **Scară de pești
la barajul Lopwell**
Râul Tavy, Regatul Unit

→ **Designul ideal
al unui pasaj de pești**
Stony Stratford, râul Great
Ouse, Regatul Unit

Scări și pasaje de pești

Speciile de pești (dar și alte animale care trăiesc în apă) au diferite motive și diferite moduri în care migrează. Dar barajele și digurile reprezintă obstacole pentru fiecare. Pentru a reduce impactul negativ al acestor construcții, au fost dezvoltate diferite metodologii și modele de construcție.

CASETA 3.

Reabilitarea spontană asistată

Multe râuri au capacitatea de a se reface în mod natural. Totuși, în unele cazuri este nevoie de intervenția omului ca acest proces să înceapă, de exemplu prin îndepărtarea terasamentelor sau a altor structuri artificiale.

**Reabilitarea asistată
a râului Morava
lângă Štěpánov,
Republica Cehă**

Participarea publicului

Una dintre temele principale ale DCA este implicarea părților interesate în gestionarea apei. Asigurarea și activarea acestei participări ar trebui să fie o parte integrantă a procesului de planificare a bazinului hidrografic. Directiva Cadru pentru Apă impune în mod specific consultări publice pe parcursul următoarelor etape ale procesului de planificare:

A. În prima perioadă de planificare:

1. Cadrul (identificarea districtelor hidrografice, desemnarea autorităților competente, transpunerea directivei în legislația națională);
2. Caracterizare și analiză (caracterizarea districtului hidrografic, revizuirea impactului asupra mediului al activității umane și analiza economică a utilizării apei; evaluarea probabilității ca corpurile de apă de suprafață din districtul hidrografic să nu îndeplinească obiectivele de calitate a mediului – ”analiza lacunelor”);
3. Planificarea stabilirii programelor de măsuri și schițarea planurilor de gestionare a bazinului hidrografic (caracterizare suplimentară pentru acele corpuri de apă identificate prin analiza decalajelor ca fiind în pericol, pentru a optimiza programul de monitorizare

și programul de măsuri, începerea programelor de monitorizare);

4. Rezumatul problemelor semnificative de gestionare a apei pentru fiecare district hidrografic (cel puțin șase luni disponibile pentru comentarii la acest document);

5. Primele versiuni ale Planurilor de Management a Bazinului Hidrografic, inclusiv Programe de Măsuri (cel puțin șase luni disponibile pentru comentarii la acest document)

B. În perioadele de planificare ulterioare:

1. Rezumatul problemelor semnificative privind gestionarea apei pentru fiecare district hidrografic: rezumatul trebuie publicat cu doi ani înainte de începerea următoarei perioade de planificare și există șase luni pentru consultări publice;

2. Proiectele Planurilor de Management a Bazinului Hidrografic, inclusiv Programele de Măsuri: trebuie publicate cu un an înainte de începerea perioadei de planificare și există din nou șase luni pentru consultări publice.

SFATURI ȘI RECOMANDĂRI:

Există mai multe exemple de încurajare a participării publicului la procesul de planificare dincolo de cerințele directivei. Unul dintre acestea ar putea fi schema „parteneriatului fluvial” dezvoltat în Luxemburg – vezi chenarul 2.

Monitorizare și raportare

Articolul 8 al Directivei stabilește cerințele pentru monitorizarea stării apelor de suprafață, a apelor subterane și a ariilor protejate. Sunt necesare programe de monitorizare pentru a stabili o imagine de ansamblu coerentă și cuprinzătoare a stării apei în fiecare district hidrografic.

Îndeplinirea obligațiilor de monitorizare în temeiul DCA este fundamentală pentru a sprijini luarea unor decizii solide, mai ales că costul monitorizării este considerabil mai mic decât costul luării unor decizii necorespunzătoare.

Următoarele informații trebuie furnizate în cadrul Planurilor de Management a Bazinului Hidrografic legate de monitorizare:

- harta rețelelor de monitorizare;

- harta stării apelor;
- marcarea pe hărți a corpurilor de apă subterană care prezintă valori ascendente semnificative a concentrației de poluanți, și indicarea celor în care aceste valori au fost inversate;
- estimări ale nivelurilor de încredere și precizie atinse de sistemele de monitorizare.

Anexa V descrie trei tipuri de monitorizare: supravegherea, monitorizarea operațională și monitorizarea investigativă. Aceste tipuri trebuie suplimentate cu programe de monitorizare specifice ariilor protejate.

Obiectivele **supravegherii** sunt de a furniza informații pentru

- completarea și validarea procedurii de evaluare a impactului;
- proiectarea eficace și eficientă a viitoarelor programe de monitorizare;
- evaluarea schimbărilor pe termen lung ale condițiilor naturale; și
- evaluarea modificărilor pe termen lung rezultate din activitatea antropogenă pe scară largă.

Supravegherea trebuie efectuată cel puțin o perioadă de un an în perioada unui PMBH.

CASETA 4.

Parteneriatul fluvial în Luxemburg

Parteneriatele fluviale sunt deschise oricui dorește să protejeze resursele de apă și să contribuie la îmbunătățirea calității apei în zona de captare al unui bazin hidrografic. Prin urmare, parteneriatele fluviale reunesc toate părțile interesate (de exemplu, persoane private, fermieri, reprezentanți ai asociațiilor, municipalități sau administrații) pentru a identifica problemele și a găsi soluții împreună.

Un parteneriat fluvial include în general un comitet fluvial și mai multe grupuri de lucru. Comitetul fluvial este organul de conducere al parteneriatului fluvial. Rolul său este de a obține o imagine de ansamblu asupra

problemelor care există în zona de captare al unui bazin hidrografic, de a defini obiectivele parteneriatului fluvial și de a asigura gestionarea corectă a parteneriatului. Rolul grupurilor de lucru este să examineze și să discute mai detaliat anumite subiecte și, ca urmare, să elaboreze propuneri de soluții pentru rezolvarea lor.

Finanțarea parteneriatelor fluviale este asigurată de Ministerul Afacerilor Interne din Luxemburg și Regiunea Mare și de municipalitățile afectate. Cofinanțarea europeană, cum ar fi cea din partea Fondului European de Dezvoltare Regională, este posibilă pentru parteneriatele fluviale transfrontaliere dintre statele membre ale UE.

Obiectivele **monitorizării operaționale** sunt:

- stabilirea stării corpurilor de apă identificate ca fiind la mare risc de a nu-și îndeplini obiectivele de mediu; și
- evaluarea tuturor modificărilor în starea acestor corpuri de apă, rezultate din programele de măsuri.

Monitorizarea operațională (sau, în unele cazuri, monitorizarea investigativă) va fi utilizată pentru a stabili sau confirma starea organismelor considerate a fi expuse riscului. Prin urmare, monitorizarea operațională va produce rapoartele de calitate a mediului utilizate pentru clasificarea stării corpurilor de apă incluse în monitorizarea operațională. Este foarte concentrată pe parametrii care indică elementele de calitate cele mai sensibile la presiunile la care sunt expuse corpul sau corpurile de apă.

În unele cazuri speciale putem avea nevoie de **monitorizare investigativă**, de exemplu când

- nu se cunoaște motivul oricăror depășiri (ale obiectivelor de mediu);
- monitorizarea de supraveghere indică faptul că obiectivele stabilite la articolul 4 pentru un corp de apă probabil nu vor fi atinse, iar monitorizarea operațională încă nu a fost aplicată pentru a se stabili cauzele pentru care un corp de apă sau corpuri de apă nu atinge obiectivele de mediu; sau

- trebuie stabilită amploarea și impactul poluării accidentale.

Rezultatele monitorizării vor fi apoi utilizate pentru instituirea unui program de măsuri pentru realizarea obiectivelor de mediu sau a unor măsuri specifice necesare pentru remedierea efectelor poluării accidentale.

Monitorizarea investigativă va fi astfel concepută pentru a reflecta cazul specific sau problema investigată. În unele cazuri, aceasta va fi mai intensă în ceea ce privește frecvența, și se va concentra asupra anumitor corpuri de apă sau părți ale corpurilor de apă și asupra elementelor de calitate relevante.

Monitorizarea și metodele de evaluare ecotoxicologice ar fi, în unele cazuri, adecvate pentru monitorizarea investigativă.

Pentru frecvența monitorizării și densitatea rețelei de monitorizare, trebuie luați în considerare trei termeni cheie: **riscurile, precizia și încrederea**.

Deoarece nu se poate obține valoarea exactă a tuturor indicatorilor la un moment dat, va fi necesar estimarea stării corpurilor de apă și, în special, identificarea celor care nu sunt într-o stare „bună”, care nu au un

potențial ecologic bun sau se deteriorează în stare. Astfel, starea actuală va trebui estimată din datele eșantionate.

Nivelul de risc acceptabil va avea un efect asupra monitorizării necesare pentru a estima starea unui corp de apă. În termeni generali, dacă dorim un risc mai redus de clasificare greșită, atunci va crește necesitatea monitorizării (și implicit a costurilor) pentru a evalua starea unui corp de apă. Se presupune că va trebui să existe un echilibru între costurile monitorizării și riscul ca un corp de apă să fie clasificat greșit.

Clasificarea greșită va avea ca urmare direcționarea ineficientă și necorespunzătoare a măsurilor de îmbunătățire a stării apelor. Trebuie avut în

vedere faptul că, în general, costurile măsurilor de îmbunătățire ar fi de zeci sau chiar de sute de ori mai mari decât cele ale monitorizării. Costurile suplimentare ale monitorizării care au scopul de a reduce riscul de clasificare greșită ar putea fi, prin urmare, justificate prin asigurarea faptului că deciziile de cheltuire a unor sume mai mari de bani necesare pentru îmbunătățiri se bazează pe informații fiabile privind starea.

Nivelurile actuale de precizie și încredere atinse ar trebui să permită efectuarea unor evaluări semnificative ale stării în timp și spațiu. Statele membre vor trebui să citeze aceste niveluri în PMBH-uri, care vor fi astfel accesibile celorlalți pentru examinare și comentarii. Acest lucru ar trebui să servească în viitor la sublinierea oricăror deficiențe sau discrepanțe evidente.

4. Integrarea obiectivelor DCA în Politica Agricolă Comună (PAC)

Comisia Europeană și Consiliul au subliniat în repetate rânduri necesitatea unei mai bune integrări a politicii de apă cu alte politici, cum ar fi agricultura. Obiectivele politicii UE în domeniul apei necesită acțiuni în diferite domenii de politici și, în consecință, intervenția mai multor autorități, care ar putea urmări interese diferite și potențial contradictorii.

Agricultura este cel mai mare utilizator al terenurilor din Europa (aproximativ 50% din suprafața totală a terenului). A modelat peisajul european și și-a sporit puternic utilizarea de inputuri externe (îngrășăminte, pesticide și apă) în ultimii 50 de ani. Prin urmare, sectorul este o sursă importantă de presiuni asupra mediului. Agricultura din Europa este responsabilă de aproximativ 33% din consumul total de apă și este cea mai mare sursă de poluare cu nutrienți al apei. Ca principal utilizator al apei, agricultura are, prin urmare, un rol major de jucat în gestionarea durabilă a cantității și calității acesteia.

Momentan există două instrumente utilizate pentru a integra obiectivele politicii UE în domeniul apei în PAC. Acestea sunt ecocondiționalitatea, un mecanism

care leagă anumite plăți PAC de cerințe specifice de mediu și Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR, denumit în acest raport și „dezvoltare rurală”), care prevede stimulente financiare pentru măsuri care depășesc legislația obligatorie.

Chiar dacă integrarea obiectivelor DCA în PAC este un plan pe termen lung a Comisiei Europene, rezultatele deocamdată nu sunt impresionante.

Ecocondiționalitatea a atras atenția agricultorilor la unele aspecte și a declanșat unele schimbări în practicile agricole în ceea ce privește apa. Cu toate acestea, impactul ecocondiționalității a fost până acum limitat, pentru că mai multe aspecte importante legate de apă nu sunt incluse în ecocondiționalitate, dar și din cauza slăbiciunilor în implementarea, aplicarea și controlul cerințelor privind ecocondiționalitatea.

Finanțarea dezvoltării rurale în perioada 2007–2013 s-a ridicat la aproape 100 de miliarde de euro. Regulamentul (CE) nr. 1698/2005 privind dezvoltarea rurală identifică protecția apei drept una dintre problemele fundamentale care trebuie abordate. Regulamentul subliniază, de asemenea, că „activitățile FEADR și operațiunile la care contribuie trebuie să fie coerente și compatibile cu celelalte politici comunitare”, cum ar fi cele din domeniul apei. Prin urmare, dezvoltarea

rurală are un potențial considerabil de a contribui la integrarea în PAC a obiectivelor politicii UE în domeniul apei, prin punerea la dispoziție a fondurilor și stabilirea unor obiective clare în ceea ce privește apa.

În prezent, potențialul dezvoltării rurale nu este exploatat pe deplin. Modul în care Planurile de Dezvoltare Rurală (PDR) sunt implementate în prezent are un impact limitat asupra apei, deoarece presiunile legate de apă nu sunt identificate în mod cuprinzător, PDR-urile și PMBH-urile nu sunt încă aliniată, iar efectele secundare negative nu sunt întotdeauna evitate. În plus, sume considerabile de finanțare pentru apă încă nu au fost cheltuite.

CASETA 5.

Proiectul WagriCo

Proiectul WAgriCo a adresat necesitatea de a reduce poluarea cu nitrați din agricultura intensivă pentru a proteja corpurile de apă subterane. Acesta a fost implementat pe o suprafață de 400.000 ha în Regatul Unit și Germania (Saxonia Inferioară). Activitățile cheie ale proiectului au fost furnizarea unui serviciu de consultanță pentru fermieri și punerea în aplicare a măsurilor specifice fermei și ale zonei. Măsurile de succes au fost apoi transferate în scheme de agro-mediu (sprijin pentru fermierii care au fost de acord să pună în aplicare măsuri specifice pe terenurile lor dincolo de cerințele obligatorii, finanțat de UE).

5. Finanțarea lucrărilor de pregătire în perioada de preaderare

Sursa principală de finanțare a lucrărilor pregătitoare pentru implementarea Directivei Cadru pentru Apă poate fi Instrumentul de Asistență pentru Preaderare. IAP este reînnoit pentru perioada financiară ulterioară a UE; în prezent rulează IAP II (2014–2020). Momentan țările beneficiare sunt Albania, Bosnia și Herțegovina, Kosovo, Muntenegru, Macedonia de Nord, Serbia și Turcia. IAP II susține, de asemenea, programe multinaționale, transfrontaliere și de dezvoltare rurală.

Cinci principii de utilizare a oportunităților prezentate de Directiva Cadru pentru apă pentru râuri mai sănătoase

1. Principiul de bază al Directivei Cadru pentru apă este o abordare holistică și integrată a gestionării resurselor de apă. Din punct de vedere administrativ, managementul ar trebui să fie organizat de-a lungul bazinelor și sub-bazinelor hidrografice. În cazul bazinelor hidrografice transfrontaliere, cooperarea internațională ar trebui susținută prin crearea de organisme internaționale și reflectată în planurile comune de gestionare a bazinelor hidrografice.

2. Participarea publicului și cooperarea între părțile interesate este de o importanță majoră. Compromisul între diferitele interese și căutarea soluțiilor de câștig-câștig sunt părți inseparabile ale oricărui efort de îmbunătățire a stării corpurilor de apă. Ori de câte ori un interes domină total asupra celorlalte, nu putem vorbi despre o situație sustenabilă.

3. La baza pregătirii planurilor de management a bazinelor hidrografice trebuie să fie mai degrabă o analiză a riscurilor și presiunilor decât doar starea indicatorilor. Indicatorii (cum ar fi concentrațiile de poluanți sau compoziția zoobentosului) ne pot arăta unde suntem, dar cunoașterea cauzei problemei ne poate spune în ce direcție să mergem.

4. Agricultură pare să fie unul dintre sectoarele care pune o presiune considerabilă asupra sănătății ecosistemelor de apă dulce. Transformarea acestui sector într-o formă mai sustenabilă ar putea fi o soluție în eliminarea riscurilor.

5. Prețul apei și alte măsuri economice pot fi instrumente puternice pentru schimbarea comportamentului consumatorilor, dar acestea ar trebui să fie însoțite și de sprijin pentru tehnologii care ar contribui la limitarea impactului economic negativ asupra părților interesate.

6. Resurse și linkuri utile

Directiva Cadru pentru Apă

https://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/index_en.html

Documente orientative

https://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/facts_figures/guidance_docs_en.htm

Articole, broșuri, rapoarte

Protecting and restoring Europe's waters: An analysis of the future development needs of the Water Framework Directive. Carvallo, L. et al. Science of the Total Environment 658 (2019) 1228–1238.

The EU Water Framework Directive: From great expectations to problems with implementation. Voulvoulis N. et al, Science of the Total Environment 575 (2017) 358–366.

A Handbook for Integrated Water Resources Management in Basins. Global Water Partnership 2009.

Integration of EU water policy objectives with the CAP: a partial success. European Court of Auditors 2014.

European waters. Assessment of status and pressures 2018. EEA report No. 7/2018.

Implementation of the WFD. Good practices as identified by the Member States. European Commission 2012.

'Tips and Tricks' for Water Framework Directive Implementation. WWF March 2014.

Despre

ARNIKA unește oamenii care caută un mediu mai bun. Credem că bogăția naturală nu este doar un cadou, ci și o obligație de a o salva pentru viitor. De la înființare, Arnika a devenit una dintre cele mai importante organizații de mediu din Republica Cehă. Ne bazăm activitățile pe trei piloni: implicarea publicului, argumentele profesionale și comunicarea. De la început, am condus campanii publice atât în Republica Cehă, cât și la nivel internațional. Organizația se concentrează pe conservarea naturii, pe poluanți și deșeuri, pe accesul la informații și participarea publicului la luarea deciziilor.

Mai multe informații pe: www.english.arnika.org

Descărcați acest document

Organizația umbrelă **Eco-TIRAS** reunește peste 50 de ONG-uri de mediu din Moldova și Ucraina care au grijă de fluviul Nistru. Opinia noastră este că doar implicarea tuturor părților interesate, inclusiv a publicului, în gestionarea transfrontalieră a bazinului hidrografic ar putea îmbunătăți starea râului. Lucrăm pe baza unei abordări științifice, a cunoștințelor și inițiativelor membrilor ONG-urilor noastre și a celor mai bune practici internaționale. Interesele noastre principale sunt: managementul integrat al bazinului hidrografic, apele internaționale (convenția UNECE privind apa), participarea publicului (inclusiv punerea în aplicare a Convenției de la Aarhus) și educația în domeniul mediului.

Mai multe informații pe: www.eco-tiras.org